

7. MAKEUP.com.ua. *ARMAF Club de Nuit Woman Eau de Parfum 105 мл.* MAKEUP: інтернет-магазин косметики та парфумерії. Режим доступу: <https://makeup.com.ua/ua/product/15154/>
8. Notino.ua. *Givenchy Gentleman – туалетна вода для чоловіків.* Notino: інтернет-магазин парфумерії та косметики. Режим доступу: <https://www.notino.ua/givenchy/gentleman-tualetna-voda-dlja-cholovikiv/p-16312254/>.
9. Vitabiotics.com.ua. *Perfectil Plus Skin – вітаміни для шкіри, волосся та нігтів.* Vitabiotics: офіційний сайт виробника вітамінних комплексів. Режим доступу: <https://vitabiotics.com.ua/perfectil-plus-skin/>.

*Звіжинська Вікторія
Науковий керівник – доц. Кондратьєва Тетяна*

ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ПРОЦЕСІ ЧИТАННЯ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

У сучасному глобалізованому світі вивчення мов, зокрема англійської, – це вже давно не просто засвоєння граматики та слів. Сьогодні набагато важливіше сформувати мовну особистість – людину, яка може вільно спілкуватися в різномовному середовищі не лише без помилок, але й відповідно до культурних норм та ситуації [1, с. 307]. Така людина володіє цілим набором знань і навичок, які дозволяють їй розуміти особливості інших культур і ефективно досягати своїх цілей у спілкуванні.

Одним з найкращих інструментів для розвитку такої багатогранної особистості є художня література. У книгах відображено живу мову, культурні звичаї, соціальні стосунки та людські конфлікти. Читання надає учням автентичний та емоційно насичений матеріал, завдяки якому можна поринути в реальне мовне середовище. І це далеко не пасивний процес: під час читання мозок активно працює, аналізуючи та осмислюючи текст, що й розвиває всі ключові якості мовної особистості.

Мета статті – проаналізувати механізми та шляхи впливу читання художньої літератури на формування мовної особистості учнів старшої школи в її лінгвістичному, когнітивному, соціокультурному та особистісному аспектах.

1. Лінгвістичний аспект: автентичність та контекстуалізація

Головне завдання у формуванні мовної особистості – навчитися сприймати мову не як набір правил, а як живе, функціонуюче явище. І тут художня література стає незамінним помічником. Вона знайомить учнів з автентичними мовленнєвими зразками, яких часто не знайти у підручниках. Завдяки книгам вони стикаються з різними стилями мовлення, діалектами, фразеологізмами, ідіомами та сучасним сленгом у їхньому природному контексті [2, с. 2].

Коли учень читає художній твір, він засвоює лексику та граматичні конструкції не ізольовано, а в єдності з контекстом. Це сприяє формуванню мовної інтуїції – здатності відчувати стилістичні відтінки та вибирати відповідні мовні засоби. Наприклад, діалоги між персонажами демонструють, як одна й та сама думка може висловлюватися по-різному залежно від соціального статусу, віку чи емоційного стану співрозмовників. Дослідження показують, що

таке контекстуалізоване засвоєння значно ефективніше для довготривалої пам'яті, ніж механічне заучування [3, с. 4].

2. Когнітивний аспект: розвиток критичного мислення та аналітичних навичок

Художня література є потужним стимулом для розвитку вищих когнітивних функцій. Процес читання складного художнього тексту передбачає багаторівневу роботу розуму, яка відповідає принципам Таксономії Блума. Учень послідовно проходить від простих рівнів – знання (ідентифікація фактів) та розуміння (інтерпретація смислів) – до складніших: застосування (використання ідей в нових ситуаціях), аналізу (розбиття тексту на складові, виявлення зв'язків), синтезу (об'єднання ідей для створення нового цілого, наприклад, написання твору за мотивами) та оцінки (судження про цінність та обґрунтованість ідей твору) [5, с. 319].

Саме під час аналізу та обговорення книг у учнів формується критичне мислення. Вони вчаться розбирати вчинки героїв, розгадувати задум автора, відрізнити факти від думок і бачити, як один вчинок тягне за собою інший. Це вміння робить учня самостійним у навчанні: він вже не просто запам'ятовує інформацію, а може її оцінити, поставити під сумнів і зробити власні висновки, що особливо важливо при вивченні іноземної мови.

3. Соціокультурний аспект: Формування культурної компетентності та емпатії

Мова є невід'ємною частиною культури, і без її розуміння повноцінна комунікація неможлива. Художня література виступає своєрідним “вікном” у культуру країни, що вивчається. Вона знайомить учнів з історичним контекстом, соціальними нормами, цінностями, традиціями, гумором та навіть національними стереотипами [4, с. 2].

Як зазначає R. Calafato, “літературні тексти дають учням можливість відчутти складність мови та культури через емоційну та естетичну взаємодію” [2, с. 2]. Співпереживаючи персонажам, учні розвивають емпатію – здатність розуміти почуття та мотиви героїв. Це формує культурну толерантність та готовність до міжкультурного діалогу, що є ключовим у сучасному глобалізованому світі. Розуміючи культурний контекст, учень уникає комунікативних неуцтв і може ефективно взаємодіяти не лише в академічному, але й у соціальному та професійному середовищах.

4. Особистісний аспект: мотивація, автономія та творчість

Емоційно-особистісне залучення є одним з ключових чинників успіху у вивченні мови. Художній твір, на відміну від навчального тексту, розповідає історію, викликає цікавість, співчуття, радість або обурення. Ця емоційна реакція стає потужним мотиваційним стимулом. Дослідження Dickinson, Golinkoff і Hirsh-Pasek підкреслюють, що читання художніх творів створює природне “середовище занурення”, яке формує мовні навички непрямим, але надзвичайно ефективним шляхом [3, с. 4].

Крім того, робота з художньою літературою сприяє розвитку автономії учня. Він має змогу обирати твори за власними інтересами, працювати у зручному темпі, формувати індивідуальну стратегію читання. Це відповідає принципам особистісно орієнтованого

навчання, де учень є активним суб'єктом освітнього процесу [7, с. 95]. Творчі завдання після читання (наприклад, інсценізація діалогу, написання листа персонажів, створення альтернативної кінцівки) розвивають продуктивні навички (усне та писемне мовлення) і роблять процес навчання креативним та особистісно значущим.

Практичний аспект: приклад роботи з романом

Роман Р. Ф. Кван “Вавилон” пропонує ідеальний матеріал для формування мовної особистості, оскільки він прямо досліджує силу мови, перекладу та колоніалізму.

Вивчення тексту зосереджується на багатомовності та спеціалізованій лексиці. Головний приклад – магія “срібляцтва”, яка ґрунтується на парах слів із різних мов. Сила виникає саме з “втраченого в перекладі” – тонкої відмінності між схожими значеннями. Наприклад, пара слів, які обидва означають “любов”, але одне має конотацію “романтичної”, а інше – “дружньої”, живить магію. Це ідеально для аналізу нюансів значень та етимології.

Роман яскраво зображує культурні конфлікти та расизм. Навіть найталановитіші студенти неєвропейського походження стикаються з упередженим ставленням поза стінами Інституту. Наприклад, епізоди, коли їх не обслуговують у пабах Оксфорда, підкреслюють їхнє становище як “чужих”, незважаючи на їхню важливість для Імперії. Це ідеально для дослідження впливу колоніалізму на міжособистісне спілкування.

Роман стимулює саморефлексію через моральні дилеми. Кульмінацією є моральний вибір Робіна між лояльністю до Вавилону (джерела його знань) та підтримкою революційної боротьби. Це слугує основою для творчих завдань, наприклад, есе про те, “Що для мене означає рідна мова: інструмент, ідентичність чи зброя?” та аналізу особистої відповідальності.

Таким чином, художня література виступає універсальним та багатофункціональним інструментом у формуванні мовної особистості. Її потенціал розкривається через комплексний вплив на чотири ключові виміри: Лінгвістичний – забезпечує засвоєння автентичної, контекстуалізованої мови та розвиток мовної інтуїції. Когнітивний – стимулює розвиток критичного мислення, аналітичних здібностей та багаторівневого розуміння тексту відповідно до Таксономії Блума. Соціокультурний – формує культурну компетентність, емпатію та толерантність, необхідні для ефективної міжкультурної комунікації. Особистісний – підвищує внутрішню мотивацію, розвиває автономію учня та його творчі здібності.

Ефективне використання художньої літератури у навчальному процесі вимагає ретельного відбору текстів, що відповідають віковим особливостям, інтересам та мовному рівню учнів, а також методично продуманої системи завдань, спрямованих на реалізацію всіх цих аспектів. У такому разі читання перетворюється з рутинного навчального вправу на потужний засіб виховання гармонійної, критично мислячої, культурно обізнаної та комунікативно компетентної мовної особистості, здатної до повноцінного функціонування у полікультурному світі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Tracy D. H., Morrow L. M. Lenses on Reading. London : The Guilford Press, 2006. P. 68. URL: <https://surl.li/fxixav>
2. Hossain K. I. Literature-based language learning: Challenges and opportunities for English learners // Ampersand. — 2024. — Vol. 13, No. 2. — 100201. URL: <https://surl.li/ygabog>
3. Dickinson D. K., Griffith J. A., Golinkoff R. M., Hirsh-Pasek K. How Reading Books Fosters Language Development around the World // Child Development Research. — 2012. — Article ID 602807. URL: <https://surl.li/grydfp>
4. Нацюк М. Методика формування лінгвосоціокультурної компетентності у майбутніх учителів англійської мови в читанні художньої літератури // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. — 2016. — Вип. 3. — С. 85–92. URL: <https://surl.li/jkbdxl>
5. Arifin S. The role of critical reading to promote students' critical thinking and reading comprehension // Jurnal Pendidikan dan Pengajaran. — 2020. URL: <https://surl.li/lzbvvh>
6. Gustanti Y., Ayu M. The correlation between cognitive reading strategies and students' English proficiency test // Universitas Teknokrat Indonesia. URL: <https://surl.li/cbcgwa>
7. Pavlenko O., Mokliak V. Специфіка особистісно орієнтованого навчання іноземним мовам. URL: <https://surl.li/ilagzz>

Олійник Соломія

Науковий керівник – доц. Кондратьєва Тетяна

ПРИНЦИПИ ДОБОРУ АВТЕНТИЧНОГО ТЕКСТУ ДЛЯ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Однією з основних умов формування соціокультурної компетентності є ретельний вибір літературного тексту для навчальних цілей. Автентичні тексти відображають природне функціонування мови в реальному комунікативному середовищі, передають культурні норми, традиції, цінності та особливості світосприйняття носіїв мови, що робить їх незамінним засобом формування міжкультурної обізнаності учнів.

Метою статті є визначення критеріїв та умов ефективного відбору автентичних літературних текстів для формування соціокультурної компетентності учнів у процесі вивчення іноземної мови, а також аналіз типів читання, що забезпечують цілісне розуміння змісту та розвиток міжкультурної чутливості. Завдання статті: 1) обґрунтувати важливість автентичних літературних текстів у процесі навчання іноземної мови; 2) визначити критерії та принципи добору навчальних текстів.

Від правильного відбору залежить не лише ефективність формування мовних навичок (читання, аудіювання, говоріння, письмо), але й розвиток мовленнєвої впевненості, міжкультурної компетентності й мотивації студентів. У цьому контексті принцип оригінальності виступає центральним у комунікативно-пізнавальній структурі викладання іноземної мови. З огляду на це рекомендується використовувати автентичні тексти, створені не з навчальною метою, а для реального спілкування у природному мовному середовищі.

При аналізі автентичного навчального тексту Аветисян Е., Карапетян І. виділяють сім ключових концептів, які визначають його змістовну структуру: